LĒMUMI

KOMISIJAS ĪSTENOŠANAS LĒMUMS (ES) 2020/1047

(2020. gada 15. jūlijs),

ar ko Portugālei atļauj kultūras mantojuma aizsardzībai piešķirt atļauju biocīdiem, kas sastāv no slāpekļa, kurš iegūts *in situ*

(Autentisks ir tikai teksts portugāļu valodā)

EIROPAS KOMISIJA,

ņemot vērā Līgumu par Eiropas Savienības darbību,

ņemot vērā Eiropas Parlamenta un Padomes Regulu (ES) Nr. 528/2012 (2012. gada 22. maijs) par biocīdu piedāvāšanu tirgū un lietošanu ([1]) un jo īpaši tās 55. panta 3. punktu,

apspriedusies ar Biocīdu pastāvīgo komiteju,

tā kā:

(1) Regulas (ES) Nr. 528/2012 I pielikumā ir iekļautas aktīvās vielas, kurām ir labvēlīgāks vides, cilvēka vai dzīvnieku veselības profils. Tāpēc šīs aktīvās vielas saturošiem biocīdiem var piešķirt atļauju vienkāršotas procedūras kārtībā. Slāpeklis ir iekļauts Regulas (ES) Nr. 528/2012 I pielikumā ar ierobežojumu, ka to var lietot ierobežotā daudzumā tūlītējas lietošanas tvertnēs.

(2) Uz Regulas (ES) Nr. 528/2012 86. panta pamata slāpeklis ir apstiprināts par aktīvo vielu izmantošanai 18. produkta veida biocīdos "insekticīdi" ([2]). Biocīdiem, kas sastāv no apstiprinātā slāpekļa, ir piešķirtas atļaujas vairākās dalībvalstīs, arī Portugālē, un tie tiek piegādāti gāzes balonos ([3]).

(3) Slāpekli iespējams iegūt arī *in situ* (uz vietas) no apkārtējā gaisa. *In situ* iegūta slāpekļa gāzes lietošana Savienībā patlaban nav apstiprināta, un tas arī nav nedz norādīts Regulas (ES) Nr. 528/2012 I pielikumā, nedz iekļauts biocīdu sastāvā ietilpstošu esošo aktīvo vielu pārskatīšanas programmā, kas sniegta Komisijas Deleģētās regulas (ES) Nr. 1062/2014 ([4]) II pielikumā.

(4) Uz Regulas (ES) Nr. 528/2012 55. panta 3. punkta pamata Portugāle 2020. gada 11. februārī Komisijai iesniedza pieteikumu, kurā lūgta atkāpe no minētās regulas 19. panta 1. punkta a) apakšpunkta, proti, lūgts atļaut kultūras mantojuma aizsardzībai lietot biocīdus, kas sastāv no slāpekļa, kurš *in situ* iegūts no apkārtējā gaisa ("pieteikums").

(5) Kultūras mantojumu var bojāt plašs kaitīgo organismu klāsts, no kukaiņiem līdz mikroorganismiem. Šo organismu klātbūtne var bojāt ne tikai pašu kultūras priekšmetu, bet arī radītu risku, ka šie kaitīgie organismi izplatīsies uz citiem tuvumā esošiem priekšmetiem. Ja priekšmetus attiecīgi neapstrādā, tie var tikt nelabojami sabojāti, un tādējādi tiktu nopietni apdraudēts kultūras mantojums.

(6) *In situ* iegūtu slāpekli lieto, lai nolūkā kontrolēt kaitīgos organismus uz kultūras mantojuma priekšmetiem hermetizētās apstrādes teltīs vai kamerās radītu anoksiju (kontrolētu atmosfēru, kurā skābekļa koncentrācija ir ļoti zema). No vides gaisa izdala slāpekli, ko iesūknē apstrādes teltī vai kamerā, kur slāpekļa saturu atmosfērā paaugstina apmēram līdz 99 %, attiecīgi panākot, ka tajā gandrīz vairs nav skābekļa. Apstrādes zonā iesūknētā slāpekļa mitrumu noregulē tādu, kāds vajadzīgs apstrādājamam priekšmetam. Apstrādes teltī vai kamerā radītajos apstākļos kaitīgie organismi nespēj izdzīvot.

(7) Kā norādīts pieteikumā, pēdējās desmitgadēs kultūras mantojama priekšmetu apstrādei izmantotās slāpekļbalstītās anoksijas izmantošanas attīstība ļāvusi kultūras iestādēm (muzejiem, arhīviem, bibliotēkām, konservācijas un restaurācijas centriem u. c.) izbeigt lietot līdz šim izmantotās īpaši toksiskās vielas.

([1]) OV L 167, 27.6.2012., 1. lpp.

([2]) Komisijas Direktīva 2009/89/EK (2009. gada 30. jūlijs), ar ko groza Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvu 98/8/EK, lai iekļautu tās I pielikumā aktīvo vielu slāpekli (OV L 199, 31.7.2009., 19. lpp.).

([3]) Atļauto biocīdu sarakstu skatīt: https://echa.europa.eu/fr/information-on-chemicals/biocidal-products.

([4]) Komisijas Deleģētā regula (ES) Nr. 1062/2014 (2014. gada 4. augusts) par darba programmu visu to esošo aktīvo vielu sistemātiskai pārbaudei, kuras satur Eiropas Parlamenta un Padomes Regulā (ES) Nr. 528/2012 minētie biocīdi (OV L 294, 10.10.2014., 1. lpp.).

(8) Pēc Portugāles sniegtās informācijas, *in situ* iegūta slāpekļa lietošana šķiet vienīgais iedarbīgais kaitīgo organismu kontroles paņēmiens, kuru kultūras iestādēs esošiem visu veidu materiāliem un materiālu kombinācijām iespējams izmantot, nemainot priekšmetu makroskopiskās un molekulārās īpašības. Šo paņēmienu var izmantot tādu īpaši viegli sabojājamu materiālu, kā, piemēram, etnogrāfiskā mantojuma objektu, mūmiju, laikmetīgās mākslas objektu apstrādei konservācijas vajadzībām.

(9) Anoksijas jeb pārveidotās, jeb kontrolētās atmosfēras metode ir norādīta standarta EN:16790:2016 "Kultūras mantojuma saglabāšana. Integrētā kaitēkļu apkarošana (*IPM*) kultūras mantojuma aizsardzībai" sarakstā, un slāpeklis šajā standartā ir aprakstīts kā anoksijas radīšanai "visbiežāk izmantotais".

(10) Ir pieejami tādi citi kaitīgo organismu kontroles paņēmieni kā gamma starojums, termotrieciena paņēmieni (apstrāde augstā vai zemā temperatūrā), mikroviļņi. Turklāt minētajiem mērķiem iespējams izmantot citas aktīvas vielas. Tomēr Portugāle ir norādījusi, ka visus šos paņēmienus ierobežo materiāli, kam tos var izmantot.

(11) Kā pieteikumā norādīts, citas aktīvās vielas kultūras iestādēs vairs gandrīz neizmanto to bīstamības profila dēļ. Pēc apstrādes ar šīm vielām atliekvielas, kas atrodas uz apstrādātajiem priekšmetiem, var pakāpeniski nonākt vidē un tā radīt risku cilvēku veselībai. Tas jo īpaši attiecas uz kultūras iestādēm, kas atvērtas apmeklētājiem.

(12) Saskaņā ar Portugāles iesniegto informāciju termotrieciena procesi (saldēšana vai karstumapstrāde) nelabvēlīgi ietekmē vairākus materiālus. Temperatūras paaugstināšanās vai pazemināšanās var radīt neatgriezeniskus kultūras mantojuma priekšmetu bojājumus, it īpaši organisko komponentu bojājumus. Termiskie procesi parasti nav piemēroti gleznu, ar vasku, eļļu vai proteīnu saistītu krāsainu priekšmetu apstrādei, jo materiālu īpašības, kas atkarīgas no temperatūras, apstrādes laikā var mainīties, radot neatgriezeniskus priekšmetu bojājumus. Turklāt augsta temperatūra var izraisīt līmes mīkstināšanos līmētos priekšmetos un tādu materiālu kā āda un velīns saraušanos.

(13) Pēc pieteikuma informācijas, kultūras mantojuma iestādēs lietot slāpekļa gāzes balonus ir praktiski neizdevīgi. Balonos gāze ir ierobežotā daudzumā, tā bieži jātransportē un jāglabā atsevišķi. Turklāt sakarā ar vajadzīgā balonu skaita svaru vairākās vēsturiskās muzeju ēkās varētu tikt pārsniegta pieļaujamā slodze uz grīdas. Apstrāde ar slāpekļa gāzi balonos radītu augstas izmaksas kultūras iestādēm.

(14) Pēc pieteikuma informācijas, pēdējās desmitgadēs daudzas kultūras iestādes veikušas ieguldījumus apstrādes kameru būvniecībā un slāpekļa ģeneratoru iegādē. Anoksija, kurai izmanto *in situ* iegūtu slāpekli, ir daudzveidīgi izmantojama un piemērota visu materiālu apstrādei, tāpēc to ļoti plaši izmanto kultūras mantojuma konservācijai.

(15) Pieprasot, lai kultūras mantojuma iestādes kaitīgo organismu kontrolei izmantotu vairākus paņēmienus, no kuriem katrs būtu piemērots specifiskiem materiāliem un priekšmetiem, nevis tās izmantotu vienu, jau lietotu un visiem materiāliem piemērotu paņēmienu, šīm iestādēm rastos papildu izmaksas un kļūtu grūtāk sasniegt mērķi integrētajā kaitēkļu apkarošanā beigt izmantot bīstamākas aktīvās vielas.

(16) Diskusijas par iespējamu atkāpi, kas balstītos uz Regulas (ES) Nr. 528/2012 55. panta 3. punktu un attiektos uz slāpekli, kurš iegūts *in situ*, notika vairākās Komisijas Biocīdu jomā kompetento iestāžu ekspertu grupas sanāksmēs ([5]) 2019. gadā.

(17) Turklāt Eiropas Ķimikāliju aģentūra pēc Komisijas lūguma, kas sekoja pirmajam, līdzīgam, no Austrijas saņemtam pieteikumam, kurā lūgta atkāpe attiecībā uz produktiem, kas sastāv no slāpekļa, kurš iegūts *in situ*, īstenoja šim pieteikumam veltītu sabiedrisko apspriešanos, kurā visām ieinteresētajām personām bija iespējams paust viedokli. Lielākā daļa no 1 487 saņemtajiem komentāriem atbalstīja atkāpes piešķiršanu. Daudzi viedokli izteikušie aprakstīja alternatīvo pieejamo paņēmienu trūkumus: termiska apstrāde noteiktus materiālus var bojāt; lietojot citas aktīvās vielas, uz artefaktiem tiek atstātas toksiskas atliekvielas, kas pakāpeniski izdalās vidē; lietojot slāpekļa gāzi balonos, nav iespējams tādā veidā, kā dažu materiālu apstrādē nepieciešams, apstrādes zonā kontrolēt relatīvo mitrumu.

([5]) 83., 84., 85. un 86. Komisijas Dalībvalstu Regulas (ES) Nr. 528/2012 īstenošanas jautājumos kompetento iestāžu pārstāvju ekspertu grupas sanāksmes, kas attiecīgi notikušas 2019. gada maijā, 2019. gada jūlijā, 2019. gada septembrī un 2019. gada novembrī. Šo sanāksmju protokoli ir pieejami https://ec.europa.eu/health/biocides/events_en#anchor0.

(18) Divas starptautiskas organizācijas, kas pārstāv muzejus un kultūras mantojuma vietas, proti, Starptautiskā Muzeju padome un Starptautiskā Pieminekļu un ievērojamu vietu padome, ir paudušas nodomu iesniegt pieteikumu, kurā lūgts *in situ* iegūtu slāpekli iekļaut Regulas (ES) Nr. 528/2012 I pielikumā, tādējādi atļaujot dalībvalstīm piešķirt atļauju biocīdiem, kas sastāv no slāpekļa, kurš iegūts *in situ*; šādi tiek apieta vajadzība pēc atkāpes saskaņā ar minētās regulas 55. panta 3. punktu. Tomēr šāda pieteikuma izvērtēšana, vielas iekļaušana Regulas (ES) Nr. 528/2012 I pielikumā un biocīdu atļauju iegūšana prasa laiku.

(19) Pieteikums liecina, ka Portugālē nav pieejamas lietderīgas alternatīvas, jo visiem patlaban pieejamiem alternatīvajiem paņēmieniem ir trūkumi: vai nu tie nav piemēroti visu materiālu apstrādei, vai ir praktiski neizdevīgi.

(20) Uz visu šo argumentu pamata jāsecina, ka *in situ* iegūts slāpeklis ir būtiski nepieciešams Portugāles kultūras mantojuma aizsardzībai un ka lietderīgas alternatīvas nav pieejamas. Tāpēc būtu Portugālei jāatļauj kultūras mantojuma aizsardzībai piedāvāt tirgū un lietot biocīdus, kas sastāv no *in situ* iegūta slāpekļa gāzes.

(21) Lai biocīdus, kas sastāv no *in situ* iegūta slāpekļa, varbūtēji iekļautu Regulas (ES) Nr. 528/2012 I pielikumā un dalībvalstis tiem pēc tam piešķirtu atļaujas, ir vajadzīgs laiks. Tāpēc uz laikposmu, kurā būtu iespējams izpildīt pamatprocedūras, ir lietderīgi atļaut atkāpi,

IR PIEŅĒMUSI ŠO LĒMUMU.

1. pants

Portugāle līdz 2024. gada 31. decembrim drīkst atļaut kultūras mantojuma aizsardzībai piedāvāt tirgū un lietot biocīdus, kas sastāv no *in situ* iegūta slāpekļa.

2. pants

Šis lēmums ir adresēts Portugāles Republikai.

Briselē, 2020. gada 15. jūlijā

Komisijas vārdā
Stella KYRIAKIDES
Komisijas locekle